

B O G A N M E L D E L S E R

Don Patinkin: Money, Interest and Prices. An Integration of Monetary and Value Theory, Harper & Row, New York 1965, 708 sider. Pris: 94 kr. (Harper International Edition har udgivet en billigudgave: 35 sh.).

For 10 år siden (1956) udkom 1. udgave af Don Patinkin's ovennævnte bog. Den blev aldrig anmeldt her i landet, men den nu foreliggende, nye udgave giver anledning til en omtale. (En længere redegørelse for Don Patinkin's model er givet af anmelderen og Niels Thygesen i Memorandum nr. 14 fra Københavns Universitets Økonomiske Institut).

Udgangspunktet for Patinkin har været den almindeligt accepterede opfattelse, hvorefter pristeorien alene behandler de relative prisers bestemmelsesgrunde. I det Walras'ske system får man priserne bestemt på nær en multiplikativ faktor. Man må derfor vende sig imod en anden af nationaløkonomiens hoveddiscipliner, pengeteorien, for at få de absolutte priser (og ændringer i prisniveauet) bestemt. Denne forklaring fik man i kvantitetsteorien ved pengemængden og – alternativt – hos Keynes ved pengelønnen. Således var og er – som det også fremgår af lærebøgernes indholdsfortegnelse eller af forelæsningskatalogerne – den økonomiske teori delt op i to halvdele, som levede og lever hver sit liv.

Patinkin forsøger at sammenføje disse to dele. I brutal forenkling kan man sige, at det sker ved at indbygge og drage konsekvenserne af en forudsætning om, at den samlede reale efterspørgsel påvirkes af realformuens størrelse, specielt af realværdien af pengemængden. Hvis prisniveauet ændres, vil denne realværdi ændres, og der vil ske en påvirkning af forbrug og investering. På samme måde vil en ændring i pengemængden ved uændrede priser påvirke forbrug og investering. Tænker man sig eksempelvis en fordobling af pengemængden, vil forbrugsfunktionen forskydes opad. Resultatet bliver ved fuld beskæftigelse et inflationært gab, som forsætter, indtil priserne er fordoblede. Som man ser: Det er den skinbarlige kvantitetsteori, som her er stegt op af graven. Men iført nyt tøj. Patinkin har klassikernes forudsætninger, herunder fuld fleksibilitet for priser og lønninger, og mener selv at have rehabiliteret klassikerne; men han ræsonnerer i en Keynes'sk terminologi.

Patinkins bog er opdelt i 4 hovedafsnit. 1. del behandler over 8 kapitler mikroteori. Det er efterspørgslen efter penge, som er forf. centrale problem, men pengemarkedet behandles i sammenhæng med de øvrige markeder: varemarked og fordringsmarked, hvortil senere føjes faktormarkedet. Heraf følger, at denne efterspørgselsteori rulles ud under anvendelse af hele registret af økonomisk teori.

2. del behandler makroteori, begyndende med en makromodels præsentation. Real-kassen som bestemmende for efterspørgsel og udbud på de enkelte markeder er igen her forf.s trumf. Derefter lader forf. modellen arbejde – i tre kapitler med fuld beskæftigelse og i et enkelt med arbejdsløshed. I to følgende kapitler sammenlignes dernæst klassisk og Keynes'sk teori, herunder de to skolers renteteori.

3. del er ikke »en del«, men et matematisk appendiks, idet forf. har fulgt en gammel tradition, hvorefter de enkelte kapitlers verbale og geometriske analyse suppleres med en matematisk mere krævende gennemgang i appendices, som supplerer de enkelte kapitler.

4. del er heller ikke »en del«, men er »Supplementary Notes and Studies in the Literature«. Denne del er en fortrinlig teoriehistorisk gennemgang af de for bogen centrale emner. Hertil føjer sig en meget udførlig bibliografi samt indeks.

– Det vil føre alt for vidt at give et præcist referat af Patinkin's omhyggelige, roligt fremadskridende og pædagogisk set beun-

B O G A N M E L D E L S E R

Don Patinkin: Money, Interest and Prices. An Integration of Monetary and Value Theory, Harper & Row, New York 1965, 708 sider. Pris: 94 kr. (Harper International Edition har udgivet en billigudgave: 35 sh.).

For 10 år siden (1956) udkom 1. udgave af Don Patinkin's ovennævnte bog. Den blev aldrig anmeldt her i landet, men den nu foreliggende, nye udgave giver anledning til en omtale. (En længere redegørelse for Don Patinkin's model er givet af anmelderen og Niels Thygesen i Memorandum nr. 14 fra Københavns Universitets Økonomiske Institut).

Udgangspunktet for Patinkin har været den almindeligt accepterede opfattelse, hvorefter pristeorien alene behandler de relative prisers bestemmelsesgrunde. I det Walras'ske system får man priserne bestemt på nær en multiplikativ faktor. Man må derfor vende sig imod en anden af nationaløkonomiens hoveddiscipliner, pengeteorien, for at få de absolutte priser (og ændringer i prisniveauet) bestemt. Denne forklaring fik man i kvantitetsteorien ved pengemængden og – alternativt – hos Keynes ved pengelønnen. Således var og er – som det også fremgår af lærebøgernes indholdsfortegnelse eller af forelæsningskatalogerne – den økonomiske teori delt op i to halvdele, som levede og lever hver sit liv.

Patinkin forsøger at sammenføje disse to dele. I brutal forenkling kan man sige, at det sker ved at indbygge og drage konsekvenserne af en forudsætning om, at den samlede reale efterspørgsel påvirkes af realformuens størrelse, specielt af realværdien af pengemængden. Hvis prisniveauet ændres, vil denne realværdi ændres, og der vil ske en påvirkning af forbrug og investering. På samme måde vil en ændring i pengemængden ved uændrede priser påvirke forbrug og investering. Tænker man sig eksempelvis en fordobling af pengemængden, vil forbrugsfunktionen forskydes opad. Resultatet bliver ved fuld beskæftigelse et inflationært gab, som forsætter, indtil priserne er fordoblede. Som man ser: Det er den skinbarlige kvantitetsteori, som her er stegt op af graven. Men iført nyt tøj. Patinkin har klassikernes forudsætninger, herunder fuld fleksibilitet for priser og lønninger, og mener selv at have rehabiliteret klassikerne; men han ræsonnerer i en Keynes'sk terminologi.

Patinkins bog er opdelt i 4 hovedafsnit. 1. del behandler over 8 kapitler mikroteori. Det er efterspørgslen efter penge, som er forf. centrale problem, men pengemarkedet behandles i sammenhæng med de øvrige markeder: varemarked og fordringsmarked, hvortil senere føjes faktormarkedet. Heraf følger, at denne efterspørgselsteori rulles ud under anvendelse af hele registret af økonomisk teori.

2. del behandler makroteori, begyndende med en makromodels præsentation. Real-kassen som bestemmende for efterspørgsel og udbud på de enkelte markeder er igen her forf.s trumf. Derefter lader forf. modellen arbejde – i tre kapitler med fuld beskæftigelse og i et enkelt med arbejdsløshed. I to følgende kapitler sammenlignes dernæst klassisk og Keynes'sk teori, herunder de to skolers renteteori.

3. del er ikke »en del«, men et matematisk appendiks, idet forf. har fulgt en gammel tradition, hvorefter de enkelte kapitlers verbale og geometriske analyse suppleres med en matematisk mere krævende gennemgang i appendices, som supplerer de enkelte kapitler.

4. del er heller ikke »en del«, men er »Supplementary Notes and Studies in the Literature«. Denne del er en fortrinlig teoriehistorisk gennemgang af de for bogen centrale emner. Hertil føjer sig en meget udførlig bibliografi samt indeks.

– Det vil føre alt for vidt at give et præcist referat af Patinkin's omhyggelige, roligt fremadskridende og pædagogisk set beun-

dringsværdige fremstilling. Der må her bla. henvises til den ovenfor omtalte publikation fra det økonomiske institut.

Ved en samlet vurdering af bogen svinger man mellem to helt modsatte synspunkter:

(1) Her har på 700 sider en utvivlsomt meget skarpsindig økonom brugt hele sit arsenal af viden om fortidig og nutidig økonomisk teori plus en raffineret logik til at fremstille konsekvenserne af realkassevirkningen – engang også kaldet Pigou-effekten. Logikken er i det store og hele uigendrivelig. Men man har en (sund?) tvivl tilbage: Er det relevant? Hele den smukke bygning og den heraf følgende kritiske vurdering af Keynes' model er hængt op i realkassesømmet. Og kan det virkelig bære 700 sider? Den mest fatale sætning i Patinkin's bog er – såvel i 1. som i 2. udg. – følgende (p. 21): »It is ... worth emphasizing that the fulfillment of this analytical (as distinct from policy) role depends not on the *strength* of this effect but only on its *existence*«. Dette er vel uigendriveligt. Men skal økonomien – også den teoretiserende – ikke supplere sin analyse med en empirisk understøttet vurdering af *styrken* i de faktorer, som virker ind på tilpasningsprocesserne? Sagt på en anden måde – og for også at benytte lejligheden til at ride en gammel kæphest – må noget af det mest relevante ved en analyse af tilpasningsprocesser være en diskussion af den *hastighed*, hvormed processerne forløber. Naturligvis er ligevægtsværdierne af stor interesse. Men hvis man først når »tæt på« ved et *ceteris paribus* forløb, som tager årevis, så bliver analysens relevans straks problematisk. Naturligvis er dette synspunkt af varierende betydning. Såfremt problemet er automatisk »tilpasning« af en situation med underbeskæftigelse til fuld beskæftigelse, er synspunktet åbenbart uhyre relevant. Her er det beko-steligt at lægge armene over kors og vente på at tilpasningen kommer uden indgreb. Socialt er det *mindre betænkeligt* at »vente« på en tilpasning mellem udbud og efterspørgsel efter f.eks. juridiske kandidater eller musikpædagoger.

Ud fra dette synspunkt, som Patinkin iøvrigt selv strejfer (p. 339), er det både overraskende og skuffende, at Patinkin ikke har følt det nødvendigt at gøre mere ud af et omhyggeligt referat af de tilgængelige empiriske data. I 2. udgave er der kommet et appendix (M) med om dette. Men det er ufuldkomment, og en systematisk diskussion af tilpasningshastigheder mangler stadig.

Ud fra dette synspunkt kan man mene, at Patinkin's bog vel er et æstetisk set smukt arbejde, men det er frem for alt en højt begavet økonoms langstrakte bidrag om et lidet relevant problem. God teori er andet og mere end hjernegymnastik.

(2) Alternativt kan man om Patinkin's arbejde påstå, at man her for første gang i efterkrigsårene ser en teoretisk analyse, hvor læserne får alle registrene i moderne makroteori trukket ud. Omend »påskuddet« er realkasseeffekten, så er resultatet dog en gennemspilning af hele den efter Keynes accepterede makromodel. Man kan herunder ikke alene fremhæve forf.s usædvanlige pædagogiske håndelag, jfr. hans grafiske talent, men kan tillige fremhæve, at selv om forf. åbenbart mener at være nået ud over Keynes og tilbage til klassikerne, så er det dog karakteristisk, at den *mekanisme*, som Patinkin arbejder med, er arvet fra Keynes.

Der er i tiden er klar tendens til at fremhæve, at klassikerne alligevel havde ret. »It is all in Marshall«. Efter mit skøn går man let her for vidt. Ganske særligt gælder det, at der er meget lidt makroteori i Marshall m.fl. – og det kræver en krampagtig fortolkning at hævde det. Der var formentlig »mere« i Ricardo, Malthus og Marx – samt (ikke at forglemme) Wicksell.

Vigtigt er det, at Keynes lærte os en terminologi, som i dag sidder fast, og som også Patinkin sidder fast i. Patinkin ræsonnerer med en forbrugsfunktion, en likviditetspræference og en investeringstilbøjelighed – alt afledt af Keynes. Det er m.a.o. gennem en Keynes'sk mekanisme, han når frem til sine resultater. Dette er for læseren noget meget tilfredsstillende; thi bortset fra Wicksell gælder det, at klassikernes

og ikke mindst neoklassikernes resultater inden for makroteorien i det store og hele var tyndt funderede. Måske er dette lovligt brede og kategoriske udsagn, men det er dog f.eks. klart, at det kvantitetsteoretiske ræsonnement hos de fleste forfattere manglede præcist og logisk holdbart fundament. Man kan vel sige, at Patinkin har rehabiliteret adskillige af klassikernes resultater. Men det sker i et sprog, som er nutidens.

Når det overhovedet er muligt at anlægge de under (2) anførte synspunkter på Patinkin's bog, skulle det følge, at den er nødvendig læsning for en moderne økonom, der ønsker at nå lidt ud over lærebogsstadiet. Dette er da også min hovedkonklusion.

*P. Norregaard Rasmussen**

* Professor ved Københavns Universitet, dr. polit.

John Hicks: Capital and Growth. Oxford 1965, XI + 343 sider, pris 35 sh.

Den i titlen angivne emnekreds optager en væsentlig del af efterkrigstidens økonomiske litteratur, men denne forfatter har ikke tidligere i særlig grad deltaget i den teoretiske vækstdebat. Resultatet af den lange betænkningstid er ikke blevet en ny udformning af vækstteorien; bogen indeholder yderst få originale ideer. Formålet har været at give en generel ikke-matematisk fremstilling af nyere vækstteori med hovedvægt på metodemæssige aspekter og set i relation til ældre, dynamiske analysemetoder.

Det valgte oplæg giver fremstillingen en udogmatisk form, som er usædvanlig i vækstlitteraturen. Forfatteren engagerer sig ikke i den stadig opblussende strid mellem engelske og amerikanske vækstteoretikere, men indtager endog en objektiv holdning til de af hans ældre begrebsdannelser, der har vundet indpas i vækstteorien som for eksempel definitionen af neutrale tekniske fremskridt. Alligevel har fremstillingen ikke fået en form, som gør den velegnet som indføring i vækstteorien. Trods den begrænsede anvendelse af matematiske for-

mulinger er bogen vanskelig at trænge ind i. Argumentationen som sådan er ikke indviklet; men forfatteren har ikke i tilstrækkelig grad formået at klargøre sammenhængen mellem de enkelte afsnit. Den specielle stil med rig anvendelse af jeg- og visætninger kan ikke skjule, at bogen er mere introspektiv end pædagogisk. Dette forhold forværres af forfatterens modvilje mod at give direkte henvisninger til nulevende økonomer, hvis arbejder danner udgangspunkt for argumentationen.

Bogen består af fire dele plus fem korte matematiske appendix. De tre første dele udgør en sammenhængende struktur, mens den sidste del indeholder en række kapitler uden indbyrdes sammenhæng. I første del behandles tre ældre metoder, som er anvendt til analyser af dynamiske sammenhænge; i II. del gennemgås teorien om ligevægtsvækst, mens III. del omhandler den dynamiske velfærdsteori.

I. del tjener først og fremmest det formål at vise, at den i II. del behandlede teori om ligevægtsvækst ikke er enerådende som metode i dynamisk teori. Et ikke uvæsentligt biformål er at indplacere de af Hicks i tidligere monografier anvendte metoder i en større sammenhæng. De tre beskrevne metoder er: 1. Den statiske metode, 2. Den temporære ligevægtsmetode og 3. Fastprismetoden. Disse betegnelser dækker: 1. Økonomisk metode til og med Marshall, 2. Stockholmerskolens forløbsanalyse og 3. Den keynesianske metode. Først påvises den statiske metodes begrænsninger i relation til analyser af udviklingsforløb. Metoden består i en ligevægtsanalyse af en enkelt periode, som er uafhængig af tidligere og kommende perioder. Den bliver utilstrækkelig, når udviklingsforløbet skal omfatte akkumulation af fast realkapital, idet en beskrivelse af denne type af adfærd må indeholde faktorer, der knytter sig til flere fremtidige perioder. Den statiske metode kan derfor kun beskrive udviklingsforløb i en helt kort periode, hvor realkapitalen kan betragtes som given, eller stationære situationer, hvor al ting gentager sig fra periode til periode.